

# gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemaje za celo leto 3 gld. 40 kr. za pol leta 1 gld. 70 kr. za četrt leta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 10 kr.

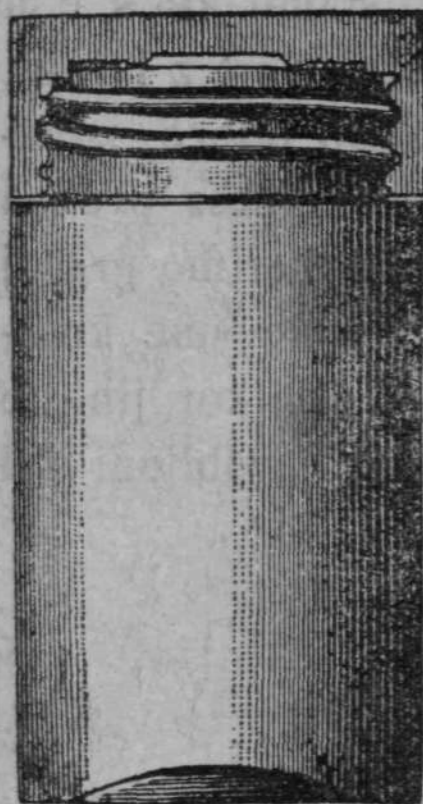
V Ljubljani 24. septembra 1890.

**Obseg:** Nove vrste steklena posoda za vkuhanje sadja. — Vzgojevanje cvetic — sredstvo za izobraževanje. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novi čar.

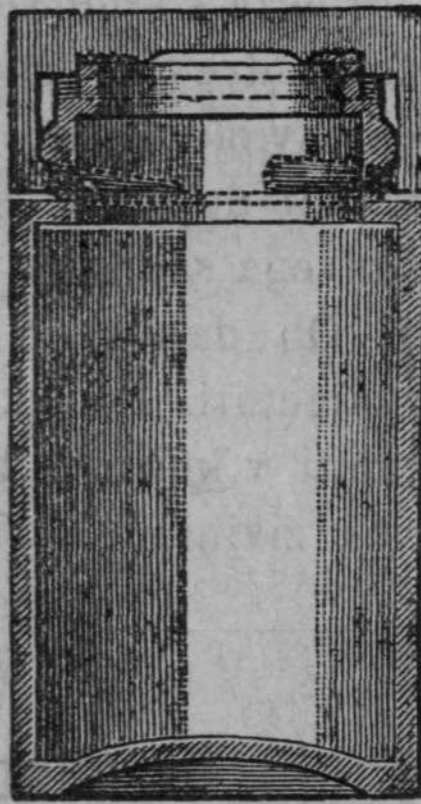
## Gospodarske stvari.

### Nove vrste steklena posoda za vkuhanje sadja.

Podobi 1. in 2. kažeta nove vrste stekleno posodo, kakeršno rabimo za vkuhanje sadja in enakih reči. Podoba 1. je posoda od zunaj, podoba 2. pa v prerezu.



Podoba 1.



Podoba 2.

Posoda rabi tako le: Kadar je napolnjena z dotično rečjo, položi ji na vrhni rob nekoliko zmočen obroček od kavčuka. V pokrov vdeni tudi nekoliko zmočen obroček od plute (Kork), pokrij ž njim posodo in privij ga na desno sukaje prav trdno.

Važno je, da pravilno vdeneš plutov obroček, ker ravno on zapira vsebino do dobra zraku in brani, da ne prihaja vanjo duh od kavčuka.

Kadar vkuhavaš, stavi posode v vodo vedno le v seno zavite, in tudi na dnu vode bodi seno. Posode naj stoje pri vkuhanji na pokrovu. Kadar si vkuhal, vzemi posode šele tedaj iz vode, kadar se so ohladile.

Čez kaka 2 ali 3 mesece priporočajo pokrove od novega nekoliko priviti, ker sta se obroča gotovo nekoliko usušila.

Vkuhana reč se ohrani v teh posodah leta in leta, in to v vsaki shrambi, vlažni ali suhi. Priporočajo pa imeti polne posode vedno tako shranjene, da stoje na pokrovu. Te nove posode prodajajo C. Stölzle's Söhne na Dunaji, in sicer po teh le cenah.

|                |                 |                  |                 |                 |        |
|----------------|-----------------|------------------|-----------------|-----------------|--------|
|                | 29 kr.,         | 31 kr.,          | 34 kr.,         | 46 kr.,         | 56 kr. |
| Vsebina litrov | $\frac{1}{4}$ , | $\frac{3}{10}$ , | $\frac{1}{2}$ , | $\frac{3}{4}$ , | 1.     |

### Vzgojevanje cvetic — sredstvo za izobraževanje.

Ni ga skoro boljšega sredstva, da otrokom napravimo o prostih urah prijetno delo, poučno zabavo, duhovito kratkočasje in jih izpodbudimo k opazovanju prirode, nego da jim damo vrtec, da ga sami obdelujejo in oskrbujejo. Toda vselej ni vrteca na razpolaganje, posebno po mestih ne, a vendar bi previdni stariši radi otrokom svojim priskrbeli kako urico, da bi se prijetno zabavali in odpočili od duševnega dela, s katerim so mnogokrat preobloženi. Najboljše je gotovo, da jih pošljejo iz mesta, da se zabavajo pod milim nebom, ali pa jih vedejo na izprehod; pa brez nadzorstva jih neradi puščajo, spremljati jih pa vselej ne morejo, vreme pa tudi ni vedno ugodno, zato so veseli, če jim morejo dati kako drugo primerno razvedrilo. Res imajo mnogo veselice, iger itd., pa skoro vseh se kmalu naveličajo — kajti vedno je eno in isto, pri katerih je pa treba misliti, preutruditi se pa zopet duh.

Vse drugače je z rastlinami. One vedno zanimajo otroka in ga ne utrudijo. Slednji dan viditi je kaj novega, nov list, cvet, plod in seme. Vedno otrok lahko kaj drugega opazuje. Sedaj mora odganjati mrčese ali škodljivce, kakeršne si bodi, sedaj umivati liste, potem





zopet presajati in prilivati. In kar je najlepše in največ vredno, otroka vedno lahko nadzoruješ in izpodbujáš. Privadi se sam reda, točnosti, potrpežljivosti in vztrajnosti. Teh za vse življenje jako važnih kreposti, pravih stebrov človeški sreči, nikakor tako lahko ne vcepiš otroku, kakor pri odgojevanji rastlin. Otrok vseje seme v zemljo, priliva mu in težko pričakuje, da vzkali. Že tukaj je treba potrpežljivosti! Nazadnje vzkali seme — kako veselje! Kadar malo vzrasto, presajajo se rastlinice v večje lonce in zaboje, zalivajo in goje, dokler se povsem razcveto. Kako je moral otrok biti pri tem potrpežljiv, vztrajen, kako strogo je moral izpolnjevati svoje dolžnosti. Bi se li bil na kak drug način tako lahko in igraje tega privadil? Otrok se tudi uči, če goji živalico; toda pri živali ni tako zdravo, kakor pri rastlinah, in rastlino more samostojneje gojiti, tako da lahko reče: „Jaz sem jo vzgojil“. Rastline se tudi bolj spreminjajo nego živali, in nudijo otrokom priljubljeno cvetje. Rastline so veliko bolj pripravne, da vzbujajo v otroku pobožne čute in ga spominjajo Onega, ki daje dež in solnce? Vedno imajo priložnost opazovati, kako čudovito in tajnostno vse nastaja, kako se iz neznatnega zelenja razvijajo cvetlice, katerih lepih barv in prijetne vonjave se radujejo. Zaradi tega, starši, nikdar ne zabite, dajati otrokom priložnosti, da vzgajajo cvetlice, bodi si tudi le v loncih in zaboječkih, ako nimate vrta. In kako dolga je zima, ko se na vrtu itak ničesar storiti ne da — ter so zatoraj rastline v loncih toliko lepše in zanimivejše.

### Razne reči.

\* Kokoši na vrtu. Nekateri kokošarji jeli so proslavljati prijateljem vrtov svojo perutnino kot preganjalko škodljivih mrčesov, da bi vrtnarji več tako ne sovražili kokoši. Jeli so širiti take trditve celo po časnikih, ki so jim odločili lepe prostore. Hvalijo kokoši, da pobirajo gosenice in bube, če jih pustimo na vrte. Tudi po vinogradih nekda pobirajo. Mi smo sami videli, da kokoši zares pobirajo, po vinogradih — grozdje, po vrtilih pa razne jagode in semenje. Koder je pregosto sejano, skrbe, da rastline ne bodo pregoste; koder so grede enakomerne in ravne, pa gledajo, da postanejo bolj divjeromantične; — z eno besedo, prav pridno skrbe za čudne nove prizore. Če so kokošarji mislili, da bodo perutnini tako lahko odprli nova lovišča, to je vrte, delali so račun brez vrtnarjev.

\* Zakaj novim ameriškim breskvam manj škoduje zimski mraz? Novim ameriškim breskvam manj škoduje mraz po zimi iz naslednjih dveh vzrokov: 1.) Ameriške vrste v njih domovini čisto na planem sade in jih niti ob najhujši zimi ne pokrivajo, kakor pri nas. Vzrasle so iz pešek, toraj so nove vrste. Rastlinice, katere niso bile dovolj trdne proti mrazu, pozeble so seveda po zimi, in ostale so le one, katerim ne škoduje mraz. Po-

slednje so pomnožili s požlahtnitvijo, in sedaj imajo le take in so jih tudi k nam vpeljali. Ko bi bili evropske enako izbrali in uravnali, bile bi ravno take trdne. 2.) Ameriške breskve so le zgodnje vrste. Izkušnja pa kaže, da zgodnje sadno drevje jeseni mnogo poprej neha poganjati in izgubi listje. Les takega drevja je toraj dozorel, pozne vrste pa še v oktobru dalje rasto, in njih les toraj ne dozori in se ne utrudi, zato jim škoduje hud mraz. Take vrste toraj niso trdne, in k takim vrstam prištevati je velik del naših domačih breskev.

\* Sadno drevje meseca julija in avgusta. Na sadnem drevju vidi pozoren sadjar jullja meseca nekaj posebnega. Poganjki začno namreč iz novega poganjati, kajti rast je prej zastala za nekaj časa, spomladanjski poganjki pa so se ta čas okrepili. Vrhovni popek požene hipoma iz nova, in novi poganjek bode naredil vrhovni popek za prihodnje leto. Važno je v tem času podpirati tvorjenje popja s tekočim gnojem, ker moremo s tem vplivati na rodnost prihodnjega leta. V ta namen naredi preko 1 <sup>m</sup>/<sub>4</sub> od debla po 35 <sup>c</sup>/<sub>m</sub> globoke luknje ter jih napolni s straniškim, z vodo pomešanim gnojem, s pepelom in, ako imaš kostne moke, pridene še nje. Opozarjam pa, da je tako gnojiti treba le rodnemu drevju, ne pa drevju po drevesnicah ali sploh takemu, katero naj ne rodi še, ampak le raste. Za rastoče drevje je najboljšo gnojilo tisto, ki ima kolikor le mogoče samo organskih, zlasti dušikovih spojin. Kako vesel je sadjar, kadar se prično veje upogibati od sadja, ter se sme nadejati dobre sadne letine. Nikar naj pa ne zamudi vej podpreti, da se ne odkrhnejo. Piramidnemu drevju lahko stranske veje priveže s srobotino, slamo ali s čim drugim k deblu. Večemu drevju podpremo veje z latami in z drogi, katere podstavimo vejam. Tako dobro zavarovanega drevesa pa tudi ne more prehud veter preveč otresti. Kar pade piškavega sadja na tla, poberimo precej da ne zgine po tleh. Ob današnjih časih ne sme kmetovalec prav ničesar zametati. Pobirki so, kolikor jih ne more gospodinja porabiti v kuhinji, bodisi zdrobljeni ali skuhani, izvrstna krma živini.

### Vprašanja in odgovori.

*Vprašanje 188.* Blagovolite razjasniti, iz kake tvarine bi bilo dobro narediti kad za kisanje kislega zelja ali repe, ker mi vsaka lesena kad v moji vlažni kleti uže čez par let strohni. Morda bi ugajala zidana kad od cementa, a ne vem, kako postopati. Prosim pouka? (J. N. v N. g. pri Ljubljani.)

*Odgovor:* Gotovo bi ugajala tudi s cementom zidana kad, ki je lahko okrogla ali pa tudi štirivoglata. Tako kad Vam naredi vsak zidar ki je zna zidati, s cementom. Sicer pa ohranite tudi leseno kad mnogo let dobro, ako ravnate tako le: Pobeljite jo z apnom povsod od zunaj, in sicer ko je še suha. Tako pobeljeno in